

Cvet, iztrgan iz tišine

Stefan Markovski

Prevod: Helena Fošnjar

drugebesede
||| |

drugizborovi
||| |

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Cvet, iztrgan iz tišine

Stefan Markovski

1.

Novica o smrti revolucionarnega znanstvenika zaradi metastatičnega kolorektalnega raka, ki jo je tistega dne objavilo vse osrednje časopisje, ni povzročila vznemirjenja samo med znanstvenimi krogi na planetu. Preminutje raziskovalca, ki mu je za ne prav dolgo časa uspelo preoblikovati celotno znanstveno srenjo, in je postal ikona v svetu znanosti, je povzročila burne odzive med običajnimi ljudmi, svetovnimi voditelji, stanovskimi kolegi, intelektualci, umetniki in vplivnimi posamezniki na družbenih omrežjih, ter v njihovih dušah pustila sled grenkobe v upanju, da se bo tudi v prihodnosti našla kakšna glava, ki bo znala nadaljevati z razvojem briljantnih odkritij izpod njegovega peresa.

Pogreb je svetovna publika spremljala kot dogodek, ki si zasluži največjo pozornost, priznanje in visoko stopnjo pomembnosti pa mu je nemudoma pripisalo tudi nemalo število državljanov iz vsega sveta.

2.

Nekaj let pred tem je nekega avgustovskega četrtega nevrokirurška klinika univerzitetne bolnišnice v Bilbao spominjala na ogromno škatlo, v kateri so se zaposleni zdeli kakor ujeti mikrobi, ki skušajo najti same sebe v tem direndaju. Dinamična atmosfera v sobi številka 133 je zahtevala nenehno in nemoteno osredotočeno delo nevrokirurgov in medicinskega osebja, ki so družno izkoriščali prednosti nastajajočih tehnologij pri odstranjevanju možganskih tumorjev.

Računalniško vodena sonda je sporočila lokacijo tumorja.

Odprtje sulkusa je omogočilo dostop do girusa, kjer je bil tumor, zdravnik ga je začel rezati, milimeter za milimetrom, z izjemno stabilnimi, zelo počasnimi gibi.

Po odstranitvi je zdravnik v nastalo odprtino vstavil bombažne kroglice, namočene v vodikov peroksid, ki omogočajo kisiku nadaljnje uničevanje tumorskih celic na mikro-nivoju, potem pa jo prekril s hemostatskim sredstvom in zaprl s pomočjo titanovih mikro ploščic, vijakov in kostnega materiala.

Ura je odbila poldne, ko sta na hodniku intenzivnega oddelka na kliniki, stala moški, oblečen v lahkotno rjavo bombažno obleko in zdravnik specialist, eden zraven drugega.

"Veseli me, da sem vas spoznal, gospod. Tukaj bo morala preživeti vsaj še štiri dni. Njen položaj je bil, kot veste, milo rečeno, skoraj brezupen. Kot bi posredovala nadnaravna sila in naši ekipi pomagala brezhibno izvesti operacijo. Veste, pod stalnim in celovitim nadzorom bo, in takoj boste obveščeni o vsakršni spremembi..." je zdravnik pojasnil, preden je pokazal pot do postelje.

Kmalu zatem je Isaac med pogovarjanjem po telefonu vstopil v sobo S-121 in šele, ko se je dobro razgledal je zagledal pacientko, ki jo je iskal.

Ko je končal telefonski pogovor, se je počasi nagnil nad ženski obraz, ki je bil do polovice skrit za notranjostjo prosojne maske dihalnega aparata.

"Oceana, prišel sem," jo je nagovoril.

Mehki prsti njene dlani so se počasi zravnali in Oceana je počasi obrnila glavo.

"Zdravnik je rekel, da boš lahko čez nekaj dni šla domov," je dejal njen mož.

Trepetanje vek na njenem obrazu je bilo komaj opazno.

"Vse bo v redu s teboj. Oprosti, ker nisem mogel priti med operacijo," je rekel in našobil ustnice, "v teh dneh sem imel noro veliko dela, kot veš, z novim raziskovalnim projektom Inštituta."

Položaj ženskega obraza je ostal nespremenjen.

Nekaj dni kasneje je bila Oceana budna in že sposobna bolj kompleksnih gibov. Dovoljeno ji je bilo uporabljati kopalnico in oditi na balkon, od koder je lahko opazovala bližnje klinike in različne vrste dreves, ki so rasla med stavbami. Njen vid je bil precej okrnjen, zato so bila drevesa videti kot zamegljene pisane zelene zaplate, ki so prinašale svežino in nalahno dihale.

Bilo je tik pred deseto dopoldne, ko sta z Isaacom zapustila bolnišnico. Isaac je vozil previdno in se na kratko ustavil ob vsakem večjem zavoju, preden sta končno prispela.

"Kako si?" je vprašal, medtem ko je odpiral vrata hiše.

Ženska je počasi odprla oči.

"Bila sem že bolje," je odgovorila Oceana, "čas bo pokazal. Upam samo, da bo vrtoglavica kmalu minila."

"Kaj pa oči? So v redu?"

Oceana se je počasi obrnila proti njemu in z rahlim nasmeškom na obrazu odgovorila:

"Najbrž bo vse v redu z njmi."

"Zdaj pa ni?"

"Za silo. Kot bi nekdo čez njih poveznil motne leče."

"To je zaradi operacije. Zdravnik me je opozoril," je rekel Isaac, "o začasnih stranskih učinkih."

"Ja, najbrž je to," je ženska prikimala in ponovno mežiknila.

Njuno poroko izpred nekaj mesecev sta zaznamovala razkošje in blišč bogastva, s številnimi povabljenimi gosti višjega sloja, znanstveniki, družinskimi prijatelji, mnogimi sorodniki... Eden izmed Isaacovih najbližjih prijateljev iz otroštva, ki je bil tudi sam profesor na Mednarodnem središču za fiziko v Donostii, je dokončno prevzel vlogo priče.

Izmed redkih Oceaninih sorodnikov, ki so še živeli, so prišli njen stric z družino, teta po materini strani in nekaj daljnih bratrancev.

Isaac ji je odrekel željo po poroki v majhnem krogu in ji obljubil enega najlepših trenutkov v njenem življenju.

Skozi svež zrak hotelskega vrta izven mestnega središča so odmevale različne glasbe, od tradicionalnih baskovskih, španskih in francoskih narodnih melodij, do jazza in pop-rocka.

Kot še nikoli prej je Oceana plesala, pokušala jedi, se pogovarjala z različnimi gosti in se fotografirala s skoraj vsemi prisotnimi. Po operaciji se je privajala slabšemu vidu, kar ji je omogočilo, da si boljše zapomni telesne gibe in povečalo njeno splošno osredotočenost na tisto, kar so njene oči lahko razločile.

Izčrpana je sedla na svoj sedež in instinktivno prepoznala enega od bratrancev, ki so se želeli fotografirati z nevesto.

Fotograf je pripravil kamero in v trenutku, ko je pritisnil na sprožilec, je Oceana začutila nenadzorovano tresenje v udih in zaslišala bučen odmev glasov v svoji glavi. Zasopla je stekla do kopalnice in si z rokami pokrivala ušesa, preden je zaloputnila in zaklenila vrata.

"Ne!" je kričala glasno: "Nisem nora! To se ne dogaja!"

Glasnost zvokov je naraščala...

"Ne, to prekletstvo je tudi stranski učinek operacije!" je dejala z očmi polnimi solz, "ne..."

Za trenutek je njen obraz postal rdeč, roke od ramen do dlani pa so se ji začele tresti kot divji morski valovi. Zvoki so postajali vse glasnejši. Dolgo časa je bil njen pogled nedoločljiv in priklenjen na neskončno majhno točko zlate ključavnice.

"Oceana, odpri vrata," je zaslišala glas svojega moža.

"Isaac?" je vprašala.

"Oceana, kaj se ti je zgodilo?"

"Isaac?" je vprašujoče ponovila Oceana in odprla vrata.

Isaac jo je gledal z osuplostjo in stal z razprtimi rokami.

"Kaj se je zgodilo? V kopalnici si bila zaklenjena celo uro," je rekel, "Mislil sem, da te je ugrabil kak nepovabljen gost, čeprav je bila poroka premočno varovana za takšno drzno tveganje."

"Isaac, mislim, da sem slišala krike iz ognja...moja mama...moj oče. Bojim se, da se mi meša."

Isaac je korakal gor in dol po svojem kabinetu, kadil in iz napol polnega kozarca, ki ga je nosil v roki, delal velike požirke bourbona.

"Povem vam, popolnoma smo bili prepričani v uspeh operacije," je rekel glas na drugi strani linije, "in tumor je bil poražen."

"Njen vid...doktor, ona je več kot briljantna teoretičarka in ..."

"Z vsem spoštovanjem, profesor, ali ste seznanjeni z dolgoročnimi stranskimi učinki, ki jih lahko povzroči takšna kraniotomija?"

"Doktor, poudaril sem, da sem se točno tega bal."

"Dejstvo, da smo lahko premagali bolezen z izredno veliko možnostjo hitrega poslabšanja, ne izključuje stranskih učinkov niti na dolgi rok," je dejal zdravnik, "in oba sta bila opozorjena."

Isaac je naredil pošten požirek viskija.

"Zdaj je treba preprosto počakati. Tumorji hipofize pritiskajo na optično kiazmo. To je predel možganov pod hipotalamusom, kjer pride do križanja živcev, ki prenašajo vidne dražljaje iz oči. Sposobnost vida se skoraj vedno povsem vrne."

"Skoraj vedno?"

"Posebno analizo bomo morali opraviti. Možni so tudi bolj zapleteni stranski učinki. Glede na položaj in velikost tumorja obstaja možnost, da neželeni učinki vplivajo na kognitivne sposobnosti, ali na nekatere vidike artikulacije določenih elementov abstraktnega mišljenja," je zaključil zdravnik, "obstaja pa tudi možnost ponovnega posega. Toda poglejmo najprej, kako se bodo stvari razvijale."

"V redu, doktor," je odvrnil Isaac in si približal pepelnik, da bi ugasnil cigareto, "ostaniva v stiku."

"Lep dan želim, profesor."

Isaac je naredil požirek in vrnil steklenico na mizo. Ni je še uspel položiti nazaj na masivno ploščo iz mahagonija, ko je spet zazvonil telefon.

"Samo na nocoj sem vas želela spomniti, gospod profesor," je povedal ženski glas na drugi strani.

Vrv, s katero je bil privezan čoln, je bilo nenavadno težko odvezati in pošteno se je namučila, da bi vse skupaj opravila hitreje, nato pa jo je hitro vrnila na označeno mesto.

Prižgala je motor, položila vesla v notranjost čolna in prečkala zaliv.

Po pasajskem zalivu, kjer je bil njen domači San Juan ali Donibane, kot so ga imenovali baski, je včasih plula po več ur skupaj, da je lahko poslušala valove in hranila ribe.

Ustavitev napredujočega tumorja, ki ji je v zadnjih mesecih povzročal neznosne glavobole, je njene majhne plovbe po oceanu spremenila v meditacijo, ki je omogočila sprostitev z minimalnimi vizualnimi stimulacijami. Neposredno zaznavanje oceana je spodbudno delovalo na njeno intuicijo, ki jo je nujno potrebovala za svoje delo.

Na razdalji tristo metrov od obale in dveh milj od njenega doma se je voda na površini zdela neuničljivo spokojna. Oceana je prinesla dve vrečki, eno z drobnimi ribami, drugo pa z ribjo hrano.

Medtem, ko je na široko odpirala turkizno modre oči, pred katere se je počasi, a zanesljivo začela vračati podoba zunanjega sveta, je poskušala slediti luskastim prijateljicam iz globin in vedela je, kdaj je pravi trenutek, da jih nahrani.

V trenutku je spet začela izgubljati ravnotežje in sedla.

Z rokami je tesno pokrila ušesa in spustila glavo.

"Za božjo voljo!" je sama sebi zaklicala.

Dvignila je glavo in poskušala odmakniti roke od ušes. V trenutku je zaslišala nejasen, nenaraven zvok in jih ponovno pokrila.

Zaprla je oči, naredila nekaj globokih vdihov in počasi izdihnila.

Čez nekaj časa je spet odprla veke. Počasi je začela ločevati prste od rok, in zdelo se ji je, da so hermetično prilepljeni na ušesa. Zvoki so se zreducirali na nekakšno ritmično ponavljajoče se kovinsko tresenje v zraku.

Oceanin blede obraz se je dvignil k nebu, medtem ko so roke prižgale motor čolna, ki jo je kmalu vrnil nazaj na obalo.

Rezultati eksperimenta v obratu Vandellòs v Kataloniji so bili v okvirih pričakovanega in Oceana je podala nekaj predlogov za metodologijo analize, ki naj bi sledila.

Eden od asistentov projekta, José, je bil dovolj sočuten in prijazen, da je prebral njene rezultate, ki jih je opremila s komentarji v svojem zvezku v obliki enačb in formul. Gibe svojih rok, ki so nakazovali formule in grafične predstavitve, si je bila že zamislila v glavi in tako izključila možnost napak; rokopise so podrobneje pregledali José in preostali del ekipe.

Naslednja faza je vključevala dajanje predlogov za določene spremembe v prihodnjih eksperimentih.

Oceana je imela poleg sedmih let dela kot raziskovalka dodatne izkušnje v jedrskih elektrarnah v Španiji in Franciji, občasno pa je bila tudi gostujoča raziskovalka v Angliji, Švici in Nemčiji.

Kot diplomantka Oddelka za teoretično fiziko na Univerzi v Bilbau, kjer je v študentskih dneh spoznala svojega moža, se je prijavljala in prejela številna povabila za samostojne projekte po vsej celini.

Druga enota tovarne Vandellòs je pripadala tretji generaciji jedrskih elektrarn v Španiji z letno proizvodnjo več kot devet tisoč gigavatov energije. Reaktor PWR je deloval na osnovi visokotlačnega vodnega hlajenja, kar pomeni, da je bila voda prečrpana v jedro reaktorja, kjer se je segrevala zaradi energije, ki nastaja pri jedrski cepitvi, nato pa je bila topla voda prenesena v ločen predel namenjen za proizvodnjo pare in pogon turbin z električnim generatorjem, kar daje vodi dvojno vlogo vodnega hladilnika in nevtronskega moderatorja.

Oceanin prenosni računalnik je bil neprevidno odložen na eno od nizkih kovinskih omaric za shranjevanje v sredini delovnega prostora, ko je bilo slišati signal.

"Pošta, končno," je rekla sama pri sebi in pokazala na svoj računalnik. "Naslednje leto grem v Ženevo," je zazijala.

Na zaslonu se je odprlo povabilo na izjemno pomemben dogodek za teoretično fiziko, s prepoznavnim logotipom ene najpomembnejših organizacij na področju sodobne znanosti.

"Moj Bog, CERN, končno," si je zašepetala medtem, ko je pospravljala prenosni računalnik.

Malo za tem, po potrjevanju kartice z geslom in opravljenem varnostnem protokolu, se je znašla pred masivno zgradbo v bližini E-15, tako imenovane *Autopista del Mediterráneo* ali Sredozemske avtoceste, ki povezuje Barcelono in Valencijo.

Na parkirišču je stal star zloščen terenec kovinske barve, v katerega je vstopila in minuto pozneje v spremstvu Joséja zapustila kompleks v smeri Tarragone, svoje uradno bivališče v času delovnih obveznosti, povezanih z elektrarno.

Po nekaj dneh so bili poskusi končani in Oceana je bila pripravljena, da se vrne v Bilbao.

Potrebno je bilo neobičajno dolgo obdobje, da se je Oceanin vid popolnoma obnovil in stabiliziral, skupaj z njim pa so se pojavili nenavadni občutki v obliki zvokov.

Med vožnjo do doma po avtocesti si je pogosto kar med potjo zapisovala opombe, ki so ji prišle na misel, običajno v povezavi z dobljenimi rezultati.

Ko je prispela do dela avtoceste brez ostrih zavojev, je prestavila vozilo v tretji nivo avtomatizacije po SAE¹, tako imenovano *pogojno avtomatizacijo*, ki je dovoljevala občasne prekinitve vožnje in predajo nadzora nad vozilom delno avtonomnemu sistemu umetne inteligence.

Zmanjšala je glasnost radia, segla po zvezku in kemičnem svinčniku ter na hitro dodala nekaj enačb, medtem ko je primerjala komentarje dobljenih rezultatov. Potem je obrnila novo stran.

Spet isti zvoki. Ista mešanica izjemne prefinjene mehkode in nedoločljivega mikro hrupa.

Vzela je kemični svinčnik in ga približala ušesu. Zvoki so postali jasnejši. Nejeverno je za trenutek odmaknila kuli, nato pa ga spet primaknila in držala blizu ušesa.

Nedvomno, to je bila najbolj nora izkušnja, kar jih je kdaj doživela, ki je presejala vse možne razumske okvire.

Zvoki so prihajali iz nekega *globoko zakopanega* notranjega sveta tega povsem običajnega kemičnega svinčnika.

Spet ga je prijela in na odprto stran beležke zapisala dve najbolj znani enačbi sodobne fizike: $E = hf$ in $E = mc^2$, Planckovo in Einsteinovo determinanto za določanje mase, ter pod njima dodala: $m = hf / mc^2$.

"Masa, izražena s frekvenco za določanje fotonske energije in Planckove konstante..." je zdrdrala med zapisovanjem formul. "Higgsovo polje ima visokofrekvenčni potencial, izražen kot Higgsov bozon, vendar takšnega, ki ni v interakciji s fotoni. Zato nimajo mase. Po drugi strani pa ima energija maso, ki ukrivlja prostor-čas, in ker so fotoni nosilci energije, so tudi nosilci mase, kar potrjujejo tudi ugotovitve eksperimentov, po katerih preostale mase fotona ne moremo zmanjšati na točko nič."

Takrat se je za trenutek ustavila. Zvoki so postali zelo akustični in hkrati jasnejši. Vzela je zvezek in ga primaknila k ušesu. Iz njega so prihajali različni zvoki. Odložila ga je in nadaljevala.

"Če lahko spreminjamo Higgsovo polje, bi lahko spremenili tudi energijo, ki bi se sproščala iz dane mase, v skladu z Einsteinovo enačbo... toda ne moremo vedno izvesti teh sprememb, saj se masa delcev ne nastane vedno v interakciji s Higgsovim poljem. Masa fotona je, na primer, posledica gibanja. Celotni Higgsov mehanizem pa je čisto poseben primer."

Samokrmiljeni sistem terenskega vozila je sporočil, da je potrebno posredovati ročno in Oceana je takoj prijela za volan. Kmalu potem, ko je prehitela kolono vozil, je svojo pozornost znova usmerila k beležnici.

"Po eni strani delna interakcija delcev z Higgsovim poljem povzroči maso, na drugi strani pa je masa inherentna lastnost, vključno s fotoni, ki so sestavljeni iz masivnih delcev nasprotnega naboja, ki ustvarjajo električna polja, in iz njihovega gibanja nastajajo magnetna

¹ Mednarodno združenje avtomobilskih inženirjev

polja, to so nastajajoča elektromagnetna polja. Vsak delec, vključno s fotonom in gluonom, ima po naravi maso, hkrati pa jo deloma utemeljuje kot rezultat interakcije v skladu z Higgsovim mehanizmom, podoben, vendar ne enak tistemu izpeljanemu iz CMS in ATLAS²."

Ko je dokončala zadnji stavek, je izbrala staro radijsko postajo z rock glasbo in zaslišala redko izvedbo pesmi *Beginning to see the light* skupine Velvet Underground, ki je ni slišala že od zgodnjih dvajsetih let.

Nebo nad Bilbaom je bilo ovito v težke oblake, ki niso želeli zapustiti mesta. Dež, ki je z nekaj prekinitvami padal cel teden, preden je nenadoma prenehal, je napovedal vrnitev po komaj dvodnevem obdobju.

Oceana ni spala celo noč, in zgodaj zjutraj je še vedno zapisovala neskončne matematične nize v beležnico in na svoj računalnik, enačbe in opise pojavov, ki so bili njena in Isaacova specialiteta na področju fizike subatomske delcev, ki se navezuje na kvantno mehaniko in teorijo kvantnih polj.

Medtem ko je bil njen pogled trdno zasidran v neki točki urbanega horizonta, ki so ga tvorila široka in elegantna kovinska aluminijska okna na sredi šestnajstega nadstropja rdeče opečnate stavbe nedaleč od reke Nervion, in hkrati skoraj povsem brez premikanja vratnih mišic, je Oceana zapisovala obsežne matematične nize ter občasno posegla po robustnih porcelanastih skodelicah, saj se vonj po kavi, ki je prihajal iz njih nikakor ni hotel ohladiti in izginiti.

Morda zato, ker na svetu ni obstajal dovolj velik odmerek kave, ki bi zadostoval za količino energije, potrebno za celovito matematično utemeljitev novih realnosti, je pomislila pred vsakim vklopom avtomata za kavo, ko je pristavila skodelico v pričakovanju dodatne količine tega črnega vira, ki je omogočal delovanje uma z veliko hitrostjo.

Strani so se napisale same od sebe, saj so se tudi misli samodejno stopile v sisteme matematičnih izjav s pomočjo telepatsko pridobljenih informacij.

² CMS: kompaktni muonski solenoid; ATLAS: toroidalni LHC aparat - eksperimenti z detektorji delcev, izvedeni v Velikem hadronskem trkalniku (LHC) v CERN-u

Pozno v popoldanskem času se je Isaac, ki je skozi dež drvel z novim avtomobilom ob široki aveniji, ki je vodila do zelo visokega spomenika rahlo umirjenega Jezusa v srcu metropole, ustavil. Preden je izstopila iz avtomobila in se odpravila v smeri trgovine z gospodinjskimi aparati, ga je mlada ženska v poznih dvajsetih poljubila in izzivalno poravnala izboklino v njegovih hlačah, ob čemer je profesor zagodrnjal, in jo skoraj nežno pocukal za lase, medtem ko ji je poslal svarilni pogled. Trenutek kasneje se je ponovno zaslišal hrup avtomobilskega motorja, ki je pomenil začetek poti skozi prometno konico glavnega mesta El Botxo v Biscayju.

Dež je bil tako topel in mehak, da bi bilo greh zamuditi priložnost za sprehod ob reki, Oceana pa je povsem pozabila vzeti dežnik, si obula čevlje, ujela dvigalo in se v nekaj minutah znašla v bližnjem parku.

Dokončala je bistven del poglavja z enačbami ter pripravila povzetek in izpostavila glavne oporne točke, takoj za tem pa začutila potrebo po predahu.

Ko je tiho sedela na klopi z glavo naslonjena na leseno naslonjalo, so se šarenice na sredi njenih velikih beločnic izmenjaje premikale naglo in potem zmerno počasi.

Njihovo premikanje je bilo moč slišati. Ona jih je slišala. Neskončno majhne, neuničljive nežnosti tistega, do česar se je skušala dokopati v desetletjih skrbno načrtovanih bistroumnih eksperimentov, se je bilo mogoče dotakniti tako, da je pozorno prisluhnila glasbi v zraku. In tudi les, zrak, kemični svinčnik, beležka in vsak košček veselja, vse je imelo svoj glas, ki ga je bilo mogoče slišati.

Nedoločen čas je ženska preživela s široko odprtimi očmi in skoraj nepremično zazrtim pogledom ter z glavo nagnjeno na naslonjalo lesene klopi, preden je iz parka zaslišala znan zvok novega, pozornost zbujajočega avtomobila.

"Še nikoli nisem bil priča kakšnemu primerljivo izjemnemu dosežku katerega koli izmed svojih sodelavcev, Oceana," je mirno rekel Isaac med pregledovanjem zapisanega. Skoraj prirojen nasmešek na ženskem obrazu se je skoncentriral v desnem kotu njenih polnih ustnic.

"Z zavračanjem ali spodbujanjem razumevanja Higgsovega mehanizma predlagaš dobesedno novo opredelitev samih temeljev moderne fizike. Se zavedaš tega?"

"Potrebni bodo dodatni eksperimenti," je odvrnila. "Da, to je skalarni delec, ki ima spin enak nič. Da, ima pozitivno pariteto, končni rezultati pa so skladni s trenutnim standardnim modelom."

"Torej tega ne zanikaš, vendar vzpostavljaš nov kontekst Higgsovega bozona?" je vprašal Isaac in prekrižal roke na prsih.

Oceana je s še vedno zazrtim pogledom prikimala.

"V redu, to moram podrobno preučiti. Ali lahko vzamem zapiske?"

"Seveda. Zaključek še manjka. V že napisanem pa so predstavljeni temelji nove teorije."

"Razumem. Povej mi, kako si prišla do teh zaključkov?"

"Vedno smo na polovici poti."

"Kako?"

"Ugotovitve...vse je bilo že tam. V obliki glasov. Le prebrati mi jih je uspelo na tej osnovi in v skladu s svojim znanjem sestaviti enačbo in teoretični sistem."

"Glasovi? Hočeš reči, zvočni valovi, ki se premikajo skozi prostor s hitrostjo 343 metrov na sekundo?" Isaac se je rahlo nasmehnil.

Oceana je zmajala z glavo.

"Ne dosežeš superluminalne komunikacije? *Actio ad distans* v kontekstu fononov z dolgo valovno dolžino? Šalim se. Prebral bom zadevo, Oceana."

Približal se ji je in se z rokami dotaknil njenega obraza.

"Ampak prosim," je rekel "poskusi se sprostiti..."

Prikimala je.

Z napol zaprtimi očmi se je med napihovanjem lic fizik obrnil v drugo stran in zapustil sobo.

Oceanin pogled je ostal zapečaten v mrtvi točki horizonta, do koder je segel pogled z okna.

Pisarna je bila profesorjev sveti tempelj; tam se je lahko osredotočil na reševanje enih, in hkrati nenehno oblikoval druge nastajajoče probleme, katerih ustrezna rešitev je čakala njegov odmev v svetu sodobne kvantne mehanike.

Profesor se je pomikal po straneh navzdol ter vpisoval popravke in opombe v sto strani dolg dokument, vnašal jih je v svoj večno prižgani prenosni računalnik, dokler ni zazvonil njegov mobilni telefon. Globoko je vdihnil, izdihnil in se oglasil.

"Da. Da, iskal sem te," je rekel, "Torej, skozi leta si me spoznala kot resnega človeka in raziskovalca. Bojim se, resno me skrbi za njeno zdravje...za njeno duševno zdravje. Vse ti bom razložil. Si nocoj prosta?"

Globok, zategnjen ženski glas na drugi strani je monotono potrdil.

"Ok, kmalu te pokličem."

Isaac si je kozarec vode prinesel k ustom in rutinsko odložil mobilni telefon, nato pa obrnil oči v ostro ukrivljenem, skoraj eliptičnem loku od spodaj navzgor proti desni.

3.

Sredi maja je bilo, ko se je v sanatoriju nedaleč od središča mesta odvijal dogodek, ki je vključeval sodelovanje večjega števila profesionalnih glasbenikov in pacientov. Nekaj dni prej so bolniki z zanimanjem za slikarstvo zaključili cikel slik, od katerih so nekatere poslali študentom v analizo, nekatere pa so podarili v sklopu humanitarne dražbe za zbiranje sredstev za otroke z rakom.

Številne so ostale razstavljene na dolgem glavnem hodniku v pritličju.

Ni bilo pretirane gneče, in sobe so bile čiste.

V eni od njih je na postelji pod veliko tkano odejo ležala ženska srednjih let s skodranimi lasmi v utesnjenem, na pol ležečem položaju. Vsa zadihana je komaj slišno kot mantro ponavljala težko razumljive stavke.

Nekaj izrazitih in razvejanih gub je prečilo sredino njenih lic.

"Enačbe so cvetni listi in cvet – popolna izpolnitev. Razumevanje je cvet, iztrgan iz globočin neumnosti," je kakšno minuto ponavljala isti stavek.

Čvrsto je držala kemični svinčnik in se pripravljala, da nekaj napiše, ko jo je prekinila sestra.

"Obisk imate," je rekla in naslednji trenutek je v sobo vstopil Isaac, eleganten in uglajen.

"Vsak del resničnosti skriva svojo resnico v senci celote," je ponovila.

Isaac se je približal.

"Ali veš to?" je vprašala strmeč vanj.

"Vem, da vsak del naše resničnosti skriva svojo resnico," je odgovoril Isaac.

"V senci celote. Vsak del resničnosti skriva svojo resnico v senci celote. Vsak del..." je ponovila z zamegljenim pogledom.

"Vem. To si mi ti povedala," je rekel Isaac in segel po beležki z usnjenimi platnicami, ki jo je opazil na postelji.

"Ti? Kdo si pa ti? Kdo si? Saj te ne poznam..."

Na eni strani je bila odprta beležka vse poprek popisana s komaj čitljivimi matematičnimi izrazi, matrikami, funkcijami, faktorizacijami, dokazi. Na drugi strani pa je bila slika, živobarven cvet.

"Kaj je to?" je vprašal fizik.

"To je graviton."

"Graviton?"

"Delec, ki nas na nek način vse drži skupaj. Skupaj z drugimi tremi delci, ki določajo temeljne interakcije."

Isaac je radovedno listal po beležnici. Istočasno je poskušal vzeti jabolko iz skledice na sredini mize na sredi sobe, vendar ga je izpustil in padlo je na tla.

"Graviton nima mase. In kako veš, da je graviton videti kot cvet?"

"Enako kot druge stvari, čutim ga. Cvet je odraz lastnega notranjega stanja," je odgovorila, "ne potrebuješ mase zato imaš da notranje stanje."

Isaac je pobral jabolko in se z ultra hitrim očesnim skeniranjem med obračanjem strani znova osredotočil na matematične izraze.

"Hmm, neabelovske Liejeve grupe," je rekel fizik, "kromodinamika, močne sile... šibke sile plus elektromagnetizem. Saj to je..." se je ustavil na eni izmed strani, "to je dokaz za... za vsako preprosto kompaktno umeritveno grupo," je rekel, "obstaja netrivialna kvantna Yang-Millsova teorija v štirirazsežnostnem evklidskem prostoru. Je tako? "

Oceana je počasi pomežiknila.

"Teorija, ki ustreza umeritveni grupi, je aksiomatična?"

Isaacove misli so se še naprej vrtele v kognitivni centrifugi z matematično možgansko nevihto, zapisano na straneh usnjene beležnice.

"Za božjo voljo, a misliš resno? Rešitev Yang-Millsove teorije prinaša milijon dolarjev vredno nagrado. Poleg tega imaš tako atomske kot kvantno-mehanske opise. Da niti ne omenjam potencialnega odprtja ene od možnih poti za vzpostavitev okvirov Teorije vsega. "

"Kako naj resno mislim," je rekla Oceana, "ko pa sem v psihiatrični bolnišnici?"

Profesor je zmajal glavo z grenkobo v očeh. Iz notranjega žepa plašča je potegnil enako, v usnje oblečeno beležnico, in jo zamenjal z Oceanino, ki jo je spravil nazaj v žep.

"Kako naj resno mislim, ko pa sem v psihiatrični bolnišnici?" je ponovila vprašanje.

Čvrsto zeleno jabolko je ne preveč glasno hrustalo pod zobmi fizika.

"Zdi se mi, da te hočem ubiti... ampak, koga bi ubila?"

"Iz tebe govori bolezen, moja draga fizičarka. Bolezen, ne ti."

"Tako je, ne prepoznam te, ker sem bolna."

Isaac je pojedel jabolko in vrgel ogrizek v koš za smeti ter hitro pogledal na uro.

"Veselilo me je, ampak iti moram."

"Spet?"

"Ja. Se spominjaš?"

"Mogoče."

Fizik je zapustil sobo z nasmeškom in v naglici.

Preden je legla, je Oceana segla z rokami pod posteljo in izvlekla debelo mapo s papirji, popisanimi z matematičnimi izrazi.

Ura je bila 13:03, čas, ko se je vsak pacient lahko v miru posvetil svojim interesom in hobijem.

Svežina spomladanskega zraka v bolnišničnem vrtu je spodbujala svežino in jasnost misli. Spokojnost je porajala občutek sublimne umirjenosti in vedrosti, zaradi česar si je Oceana zaželela, da bi lahko sedela ure in ure, se telepatško pogovarjala z atomi, delci in vsemi neskončno majhnimi delčki vesolja, katerih glasove je slišala samo ona.

"Lahko, da se mi je zmešalo...morda," je rekla med poslušanjem odmevov subatomskih delcev, ki so prihajali iz cvetnih lističev kamilice.

Sončni zahod v daljavi je napovedoval skoraj popolnoma ubrano, brezoblačno in brezvetrno razlitje preostanka izpuhtevajoče dnevne svetlobe v temoto nebesnega svoda, ki bo kmalu prekrila mesto.

Cvetoč dan v jeseni

Ceste v objemu božičnih dreves brez vej
žarek jih razreže kot skalpel in podarja
jutranjo poletno jesen vevericam
naravni lasje uličnega klovna, osiveli od preveč zabave
osamljenost krade velika platna iz kinematografov
in samo sebe všiva v gizdalinske obleke, v katerih
pešci odhajajo na delo
drobne luči počasi zaostajajo za žitnimi mlini
Zemlja je naložena na zrakoplove, ki spreminjajo njeno orbito
plodovi so planeti na dvoriščih
misli so varno utaborjene na začasnem parkirišču
kakor polobla
in telo se odloči za žongliranje na prehodu za pešče med rdečo lučjo
gotske palače kažejo pot duše s svojimi ostrimi vrhovi
krožišča spokojno cvetijo
jesenski pastoriali iz ust potepuhov in kakšnega klateža
požgejo tiste dele duše, v katerih se zrcali
Raj v tebi.

7. septembra 2018,

Bayonne